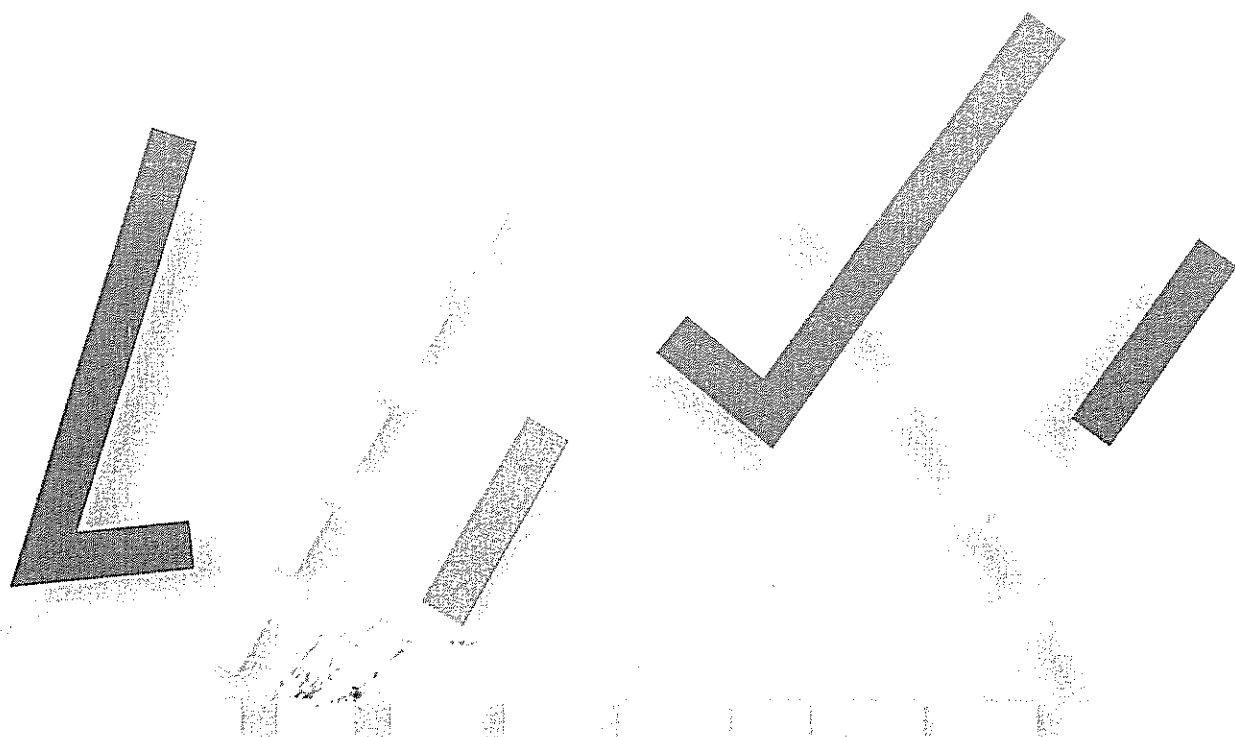


Νικόλαος Πατσαντάρας

**Αθλητισμός**  
— & —  
**Κοινωνιολογική**  
**Σκέψη**





Ο Κώδικας των Πνευματικών Δικαιωμάτων (ΝΟΜΟΙ 2121/93 & 2557/97) απαγορεύει την μερική και ολική φωτοαντιγραφή ή ψηφιακή αναπαραγωγή χωρίς την άδεια των εχόντων τα δικαιώματα του βιβλίου και διώκεται ποινικά. Η πρακτική της φωτοαντιγραφής ή ψηφιακής αναπαραγωγής χωρίς άδεια, η οποία είναι γενικευμένη στα Ελληνικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα, προκαλεί πτώση της αγοράς ειδικά των επιστημονικών βιβλίων και περιοδικών με αποτέλεσμα τον κίνδυνο της δυνατότητας μελλοντικής δημιουργίας και πώλησης νέων έργων από συγγραφείς, εκδότες και βιβλιοπώλες.

Τίτλος: **Αθλητισμός και Κοινωνιολογική Σκέψη**

Συγγραφέας: **Νικόλαος Πατσαντάρας**

Γλωσσική Επιμέλεια: **Πέννυ Βλάχου** (penny.vlachou@yahoo.gr)

Σχεδιασμός & Επεξεργασία Κειμένων, Σχεδίων & Εικόνων: **©Ατελιέ Εκδοτικού Ομίλου ΙΩΝ**

ISBN: 978-618-5051-07-5

©2014 – για την Ελληνική γλώσσα σε όλο τον κόσμο

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ “ΤΕΛΕΘΡΙΟΝ”**

**Αναστάσιος Πιπέρης & ΣΙΑ Ε.Ε.**

**Τζαβέλα 3, Αθήνα - 10681**

**Τηλ.: 210-38.38.593**

**e-mail: [ekdoseis.telethrio@gmail.com](mailto:ekdoseis.telethrio@gmail.com)**

Ο Εκδοτικός Οίκος κατέχει όλα τα δικαιώματα του παρόντος βιβλίου. Απαγορεύεται και διώκεται ποινικά η αναπαραγωγή ολόκληρου ή οποιουδήποτε τμήματός του, η χρήση του με οποιαδήποτε μορφή ή τρόπο – έντυπο, ηλεκτρονικό και μηχανικό συμπεριλαμβανομένου της φωτοαντιγραφής, μαγνητοφώνησης και μέσω ψηφιακών συστημάτων αποθήκευσης και αναπαραγωγής, χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

|  |    |
|--|----|
| <b>ΠΡΟΛΟΓΟΣ</b> .....  | 11 |
| <b>1. ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ...</b>  | 21 |
| 1.1 Τι σημαίνει ο όρος Κοινωνία .....  | 21 |
| 1.2 Τι σημαίνει ο όρος κουλτούρα-πολιτισμός .....  | 24 |
| 1.3 Παράγωγοι όροι .....   | 26 |
| 1.4 Πολιτισμός- κουλτούρα και κοινωνιολογική σκέψη .....   | 28 |
| 1.5 Αθλητική κουλτούρα .....   | 29 |
| <b>2. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ</b> .....  | 33 |
| 2.1 Τι εννοούμε με τον όρο Αθλητισμός; .....   | 33 |
| 2.2 Φυσική Αγωγή .....   | 39 |
| <b>3. ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕΤΑΝΕΩΤΕΡΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ...</b>  | 47 |
| 3.1 Νεωτερικότητα .....  | 47 |
| 3.2 Σωματικές ασκήσεις και αντιλήψεις περί υγείας και ανθρώπινης<br>ολοκλήρωσης στις νεωτερικές ευρωπαϊκές κοινωνίες ..... | 50 |
| 3.3 Μορφές κοινωνικής συγκρότησης και σωματικές ασκήσεις στις πρώτες<br>φάσεις της νεωτερικότητας .....                    | 52 |
| 3.4 Νεωτερικότητα και Αθλητισμός.....  | 55 |
| 3.5 Οι κυρίαρχες ευρωπαϊκές αντιλήψεις περί Γυμναστικής και Αθλητισμού<br>την περίοδο της νεωτερικότητας .....             | 57 |
| 3.5.1 Η διαμόρφωση του νεωτερικού αθλητισμού στην Αγγλία .....   | 57 |
| 3.5.2 Η Γερμανική Γυμναστική (Turnen).....   | 66 |
| 3.6 Μετανεωτερικότητα .....  | 71 |
| 3.7 Μετανεωτερικότητα και αθλητισμός .....   | 73 |
| <b>4. ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΣΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ ΚΑΙ<br/>ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ</b> .....  | 79 |
| 4.1 Η πρόοδος ως ουσιαστικό συστατικό συγκρότησης της κοινωνίας των<br>επιδόσεων .....                                     | 79 |

|   |            |
|---|------------|
| 4.2 Αρχή της επίδοσης και σύγχρονος αθλητισμός .....                                      | 81         |
| 4.3 Αρχή της επίδοσης και κοινωνία των επιδόσεων .....                                    | 85         |
| 4.4 Κοινωνία της επίδοσης και αθλητική επίδοση .....                                      | 87         |
| 4.5 Προϋποθέσεις λειτουργικότητας της αρχής της επίδοσης<br>στον αθλητισμό .....          | 89         |
| 4.5.1 Ακριβής μέτρηση της επίδοσης .....  | 90         |
| 4.5.2 Αρχή των ίσων ευκαιριών.....  | 91         |
| 4.6 Το Fair – Play ως θεμελιώδης αξία και βάση του αθλητικού<br>ανταγωνισμού .....        | 94         |
| 4.6.1 Οι κοινωνικές καταβολές του Fair- play .....  | 94         |
| 4.6.2 Αθλητικοί κανόνες και fair-play .....   | 96         |
| 4.6.3 Το ηθικό νοηματικό περιεχόμενο της αρχής fair-play .....                            | 99         |
| <b>5. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ .....</b>                                      | <b>103</b> |
| 5.1 Εισαγωγικές Σκέψεις.....  | 103        |
| 5.2 Δομολειτουργισμός .....   | 107        |
| 5.3 Φαινομενολογία .....  | 111        |
| 5.4 Θεωρία περί κοινωνικής κατασκευής .....   | 114        |
| 5.5 Εθνομεθοδολογία.....  | 115        |
| 5.6 Κριτική θεωρία .....  | 118        |
| 5.7 Θεωρίες σύνδεσης υποκειμένου και κοινωνικής δομής. Η θεωρία περί<br>δομοποίησης ..... | 120        |
| 5.8 Τι εννοούμε όταν λέμε Κοινωνική Δράση-Αθλητική Δράση.....                             | 123        |
| 5.9 Τι εννοούμε όταν λέμε Αθλητική Επικοινωνιακή Πρακτική.....                            | 124        |
| 5.10 Τι εννοούμε όταν λέμε Αθλητικές Δομές.....   | 127        |
| 5.11 Συμπερασματικές απόψεις .....  | 129        |
| <b>6. ΣΥΣΤΗΜΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ<br/>ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ .....</b>             | <b>133</b> |
| 6.1 Εισαγωγικές σκέψεις .....   | 133        |
| 6.2 Η Διαδικασία της Λειτουργικής Διαφοροποίησης .....                                    | 137        |
| 6.3 Γενικές απόψεις περί της διαφοροποίησης του αθλητισμού .....                          | 142        |
| 6.4 Ιδιαιτερότητες της αθλητικής επικοινωνίας και δράσης .....                            | 147        |
| 6.5 Η διαφοροποίηση του αθλητισμού των επιδόσεων.....                                     | 147        |
| 6.6 Διαφοροποίηση με βάση τις έννοιες κωδικός και πρόγραμμα .....                         | 155        |
| 6.7 Οι έννοιες όρια, νόημα και ταυτότητα ως κριτήρια διαφοροποίησης .....                 | 159        |
| 6.8 Ένα απλό παράδειγμα: Ο αθλητισμός σαν επικοινωνία .....                               | 168        |
| 6.9 Σημαντικά επιλεγόμενα .....   | 170        |

|  |            |
|--|------------|
| <b>7. ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ</b> .....   | <b>175</b> |
| 7.1 Τι σημαίνει ο όρος κοινωνικοποίηση .....   | 175        |
| 7.2 Κοινωνική θεωρία και κοινωνικοποίηση .....   | 177        |
| 7.3 Κληρονομικοί παράγοντες, κοινωνικό- πολιτισμικό περιβάλλον και κοινωνικοποίηση .....                                     | 179        |
| 7.4 Κοινωνικοποίηση στον αθλητισμό .....   | 180        |
| 7.5 Κοινωνικοποίηση δια του αθλητισμού .....   | 184        |
| <b>8. ΧΩΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ</b> .....  | <b>187</b> |
| 8.1 Εισαγωγικές σκέψεις .....  | 187        |
| 8.2 Ο αθλητικός χώρος ως φυσικός-εδαφικός χώρος .....  | 188        |
| 8.3 Ο αθλητικός χώρος ως κοινωνικός χώρος .....  | 189        |
| 8.4 Φυσικός χρόνος .....   | 193        |
| 8.5 Κοινωνικός χρόνος .....  | 196        |
| 8.6 Υπάρχει αντικειμενική κοινωνική πραγματικότητα; .....  | 197        |
| 8.7 Προσεγγίζοντας την αθλητική πραγματικότητα .....   | 198        |
| 8.8 Αθλητικός χρόνος .....   | 201        |
| 8.9 Χώρος χρόνος και παγκοσμιοποίηση .....   | 203        |
| <b>9. ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΣΩΜΑ ΣΤΙΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΑΘΛΗΤΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΚΕΨΗΣ</b> .....                                       | <b>205</b> |
| 9.1 Εισαγωγικές σκέψεις .....  | 205        |
| 9.2 Διάκριση σώματος-νου και αθλητισμός .....  | 208        |
| 9.3 Το νόημα του Σώματος στον Αθλητισμό .....  | 210        |
| 9.4 Πολιτικοποίηση του σώματος και αθλητισμός: Σώματα που εξουσιάζουν και σώματα που εξουσιάζονται .....                     | 213        |
| 9.5 Τροποποιήσεις του σώματος .....  | 216        |
| 9.6 Το σώμα στον κυβερνοχώρο .....   | 218        |
| 9.7 Συμπερασματικές απόψεις .....  | 220        |
| <b>10. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΑ</b> .....  | <b>223</b> |
| 10.1 Η βιολογική διαφορά ως παράγοντας αποκλεισμού των γυναικών από τον αθλητισμό .....                                      | 223        |
| 10.2 Ο εγγενής κοινωνικά-πολιτισμικά ανδροκεντρικός χαρακτήρας της αθλητικής δραστηριότητας .....                            | 225        |
| 10.3 Ένα παράδειγμα: Η συμμετοχής της γυναίκας στον ολυμπιακό αθλητισμό .....  | 228        |
| 10.4 Το νόημα και οι συνέπειες της διχοτομικής πρόσληψης με βάση το βιολογικό φύλο στον αθλητισμό- ολυμπιακό αθλητισμό ..... | 232        |

|   |            |
|---|------------|
| 10.5 Συμπερασματικές απόψεις .....  | 240        |
| <b>11. ΦΑΡΜΑΚΟΔΙΕΓΕΡΣΗ (DOPING) ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΔΟΣΕΩΝ</b> .....  | <b>243</b> |
| 11.1 Εισαγωγή .....   | 243        |
| 11.2 Πως διαμορφώνεται η λογική της δράσης και της επικοινωνιακής πρακτικής στον αθλητισμό των επιδόσεων;.....                                    | 246        |
| 11.3 Συνοπτική και επιλεκτική περιγραφή της ελληνικής πραγματικότητας   | 253        |
| 11.4 Συμπερασματικές απόψεις .....  | 256        |
| <b>12. ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ</b> .....   | <b>261</b> |
| 12.1 Εισαγωγικές σκέψεις .....  | 261        |
| 12.2 Χρήσιμες θεωρήσεις περί παγκοσμιοποίησης .....   | 264        |
| 12.3 Κεντρικές έννοιες για την κατανόηση της παγκοσμιοποίησης και ο συσχετισμός τους με τον αθλητισμό .....                                       | 268        |
| 12.4 Περαιτέρω συσχετισμοί αθλητισμού και παγκοσμιοποίησης .....  | 273        |
| <b>13. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ</b> .....  | <b>279</b> |
| 13.1 Εισαγωγικές σκέψεις .....  | 279        |
| 13.2 Ολυμπιακός αθλητισμός και πολιτική .....   | 283        |
| 13.3 Ο πολιτικά εγγενής χαρακτήρας του ολυμπιακού αθλητισμού: Το παράδειγμα της ενσωμάτωσης των χωρών του τρίτου κόσμου στο ολυμπιακό κίνημα..... | 285        |
| 13.4 Αποικιοκρατία και ολυμπιακός αθλητισμός.....   | 288        |
| 13.5 Οι φάσεις πολιτικοποίησης του αθλητισμού: Η ενσωμάτωση των υπό εξέλιξη χωρών στο ολυμπιακό κίνημα .....                                      | 290        |
| 13.6 Η δημιουργία ηπειρωτικών και δι-ηπειρωτικών αθλητικών οργανωτικών σχημάτων από τις υπό ανάπτυξη χώρες.....                                   | 291        |
| 13.7 Η δημιουργία παναφρικανικού αθλητικού κινήματος.....   | 293        |
| 13.8 Η ίδρυση των <i>Ασιατικών Αγώνων</i> ως προπομπός ενσωμάτωσης των χωρών της Ασίας στο ολυμπιακό κίνημα .....                                 | 294        |
| 13.9 Οι συγκρούσεις των αθλητικών οργανισμών των χωρών του τρίτου κόσμου με την ΔΟΕ .....   | 297        |
| <b>14. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ</b> .....   | <b>299</b> |
| 14.1 Σκέψεις περί οικονομίας και αθλητισμού .....   | 299        |
| 14.2 Οι οικονομικές διαστάσεις των ολυμπιακών αγώνων .....  | 302        |
| 14.3 Τηλεόραση και ολυμπιακός αθλητισμός .....  | 304        |
| 14.4 Συνοπτικά συμπεράσματα .....   | 308        |
| <b>15. Η ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΤΟΝ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ</b> .....  | <b>311</b> |

|   |            |
|---|------------|
| <b>16. ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ<br/>ΣΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΓΗΠΕΔΟ .....</b>                        | <b>317</b> |
| 16.1 Εισαγωγή .....   | 317        |
| 16.2 Ιστορικότητα του φαινομένου της ποδοσφαιρικής βίας .....                                   | 319        |
| 16.3 Προσπάθεια οριοθέτησης του προβλήματος<br>της βίας στο ποδόσφαιρο.....                     | 321        |
| 16.4 Σκέψεις περί αυτονομίας του ποδοσφαίρου.....   | 324        |
| 16.5 Φίλαθλοι και οπαδοί.....   | 326        |
| 16.6 Ο ρόλος της Αστυνομίας .....   | 327        |
| 16.7 ΜΜΕ και εκδηλώσεις βίας στο ποδόσφαιρο .....   | 328        |
| <b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ .....</b>   | <b>331</b> |
| Ξενόγλωσση .....  | 331        |
| Ελληνόγλωσση .....  | 357        |
| <b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</b>  |            |
| 1. Cosmopolitanism: An alternative way of thinking in the contemporary<br>sport- Olympics ..... | 361        |
| 2. Rethinking the issue of football violence: A theoretical approach .....                      | 387        |

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Καθημερινά με τη χρήση σύγχρονων ηλεκτρονικών μέσων επικοινωνίας και ενημέρωσης μαθαίνουμε για αθλητικά επιτεύγματα, για τεράστια οικονομικά κεφάλαια που διακινούνται στον αθλητισμό, για αθλητές που μετατρέπονται σε οικονομικό κεφάλαιο, για τα αποτελέσματα αθλητικών αγώνων. Ακούμε για νέες κατασκευές αθλητικού εξοπλισμού, για αθλητικά επιτεύγματα ανθρώπων εντός και εκτός του οργανωμένου αθλητισμού, για τα μυστικά της ιδιωτικής ζωής των αθλητικών ειδώλων, για τη δημοσιότητα που απολαμβάνουν διάφοροι υψηλού επιπέδου αθλητές και, γενικά, έχουμε πρόσβαση σε πληθώρα πληροφοριών και εικόνων σχετικών με τον αθλητισμό. Τα ποικίλα αθλητικά γεγονότα κατέχουν περίοπτη θέση στη βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου, της ψυχαγωγίας και του θεάματος. Ο αθλητισμός παράγει θέσεις εργασίας, αποφέρει καλοτυχία και πλούτη στους αθλητικούς αστέρες και φέρνει κέρδη ή ζημίες στους εμπλεκόμενους επιχειρηματίες. Ο αθλητισμός παρακινεί νέους ανθρώπους να ονειρευτούν και ν' αποδράσουν από την πλήξη και την απομόνωση. Θεωρείται σημαντικό από εκπαιδευτικά συστήματα, κοινωνικούς μεταρρυθμιστές, πολιτικούς και κρατικούς θεσμούς. Πολλοί, εξάλλου, έχουμε προσωπικές εμπειρίες σε σχέση με τον αθλητισμό, έχουμε νιώσει ποικίλα συναισθήματα είτε ως φίλαθλοι είτε ως αθλητές και πολλές φορές θεωρούμε τον εαυτό μας ειδήμονα επί των αθλητικών θεμάτων. Παρακολουθούμε ανελλιπώς την αθλητική ειδησεογραφία και αντιλαμβανόμαστε γενικά τον αθλητισμό, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ως κομμάτι της καθημερινής μας πραγματικότητας. Ο αθλητισμός έχει τη δύναμη να ενώνει τους ανθρώπους όσο καμία άλλη κοινωνική διαδικασία. Για παράδειγμα, δεν ήταν απαραίτητο να είναι κάποιος φίλαθλος του ποδοσφαίρου, το καλοκαίρι του 2004, για ν' αντιληφθεί τον σημαντικό ρόλο που παίζει ο αθλητισμός στη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων. Σύσσωμο το ελληνικό έθνος, απανταχού της γης, παραληρούσε όταν η ελληνική ομάδα κέρδισε τον τελικό. Εντός της Ελλάδας δεν έχουν εκδηλωθεί ποτέ τέτοιοι πανηγυρισμοί από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους. Δεν ανακαλύφθηκε το φάρμακο για τη θεραπεία του καρκίνου ή του Έιτς, δεν ξεπληρώθηκαν τα ήδη υπάρχοντα από τότε χρέη της Ελλάδας!



Τι είναι αυτό που καθιστά τον αθλητισμό κοινωνικά τόσο σημαντικό; Γιατί νοιαζόμαστε τόσο πολύ για τον αθλητισμό<sup>1</sup>;

Η αναζήτηση αυτής της απάντησης έχει έναν περίπλοκο και πολυσύνθετο χαρακτήρα και αποτελεί κεντρικό στόχο του βιβλίου. Στη βάση αυτήν, θα προσεγγίσουμε τον αθλητισμό πέραν των επιφανειακών νοημάτων που προβάλλονται από τα μέσα ενημέρωσης, πέραν των αθλητικών αποτελεσμάτων και των αθλητικών προσωπικοτήτων. Θα εξετάσουμε τον αθλητισμό, κατά κύριο λόγο, σε μια μακρο-κοινωνιολογική προοπτική ως έναν ιδιαίτερο κοινωνικό χώρο, ως ένα ιδιαίτερο πεδίο κοινωνικής δράσης και επικοινωνίας το οποίο συνιστά σημαντικό μέρος του κοινωνικού και πολιτισμικού γίγνεσθαι το οποίο βιώνουμε.

Ο τίτλος του παρόντος συγγράμματος παραπέμπει σε μια προσπάθεια που επιδιώκει τη σύζευξη της κοινωνιολογικής σκέψης με τον αθλητισμό. Ο στόχος είναι διττός: Να αναφερθούμε στην κοινωνιολογική σκέψη αλλά ταυτόχρονα, συσχετίζοντας την με την ιδιαιτερότητα του αθλητικού κόσμου, να διαμορφώσουμε και να συγκροτήσουμε μια αθλητική-κοινωνιολογική σκέψη. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια εισαγωγή στην αθλητική-κοινωνιολογική σκέψη<sup>2</sup> που μπορεί να βοηθήσει τους φοιτητές/τριες<sup>3</sup> να κατανοήσουν, να διερευνήσουν και να μπορούν να εξηγήσουν την ποικιλότητα των κοινωνικών και πολιτισμικών σημειομένων που αποδίδονται στον αθλητισμό.

Για τον σκοπό αυτόν πραγματοποιήθηκε μια μεθοδευμένη επιλογή των ζητημάτων που θα συζητηθούν και θα διερευνηθούν σ' αυτό το σύγγραμμα τα οποία θεωρούμε ότι αποτελούν και τους κεντρικούς πυλώνες επί των οποίων μπορεί να δομηθεί μια σχετικά αυτόνομη αθλητική κοινωνιολογική σκέψη. Τα ζητήματα αυτά αναπτύσσονται σε δεκαέξι ενότητες.

Στην πρώτη ενότητα (κεφ. 1) γίνεται αναφορά στο θεμελιακό ερώτημα για την κοινωνιολογία: τι είναι κοινωνία ή τι είναι πολιτισμός-κουλτούρα. Το ερώτημα αυτό δεν μπορεί ν' αφήσει αδιάφορη την αθλητική-κοινωνιολογική

<sup>1</sup> Θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι στο βιβλίο αυτό δε χρησιμοποιείται ο αγγλοσαξονικός όρος sport επειδή στην ελληνική γλώσσα με τον όρο αυτόν υπονοούμε, κατά κανόνα, ψυχαγωγικές και μόνο δραστηριότητες.

<sup>2</sup> Με αυτόν τον τίτλο ακολουθεί ένας άλλος τόμος, στο πλαίσιο του οποίου επιδιώκεται κατ' αρχήν μια επιστημολογική θεμελίωση του όρου αθλητική κοινωνιολογία.

<sup>3</sup> Εφεξής στο βιβλίο αυτό θα χρησιμοποιείται πότε ο αρσενικός και πότε ο θηλυκός γραμματικός τύπος. Ο τύπος, δε, που επιλέγεται περιλαμβάνει και τον συμπληρωματικό του.

σκέψη. Κάνοντας μια αναδρομή στην κλασική κοινωνιολογική σκέψη αλλά και σε αυτήν από τον ευρύτερο χώρο των κοινωνικών επιστημών, ανελίσσουμε έναν προβληματισμό περί αθλητικής κουλτούρας.

Στην αθλητική, γενικά, βιβλιογραφία συναντάμε πολλές προσπάθειες ορισμού του αθλητισμού ή της φυσικής αγωγής. Οι ορισμοί αν και συχνά μάς είναι απαραίτητοι τόσο για αναλυτικούς-τεχνικούς, όσο και για ουσιαστικούς λόγους, στο κοινωνικό-πολιτισμικό πεδίο, εντούτοις, οι ορισμοί των πραγμάτων εμφανίζονται ως ρευστοί και ευμετάβλητοι. Γι' αυτό και στη δεύτερη ενότητα (κεφ. 2) επικεντρώνουμε το ενδιαφέρον μας όχι τόσο στους ορισμούς του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής, αλλά στα κοινωνικά-πολιτισμικά και εκπαιδευτικά σημειώματα που αποδίδονται στην σωματική εξάσκηση και γενικά στην αθλητική δραστηριότητα κατ' αντιστοιχία με τον κοινωνικό-πολιτισμικό χώρο και χρόνο.

Ο σημερινός αθλητισμός, όπως θα διαπιστώσουμε σε πολλά ζητήματα που διαπραγματευόμαστε σ' αυτό το βιβλίο, είναι ένα παράγωγο φαινόμενο της διαδικασίας μοντερνοποίησης των κοινωνιών που συντελέστηκε την περίοδο της νεωτερικότητας. Αναζητώντας εξηγήσεις, επομένως, αναφορικά με τα κοινωνικά νοήματα του σύγχρονου αθλητισμού, αναπόφευκτα θα πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν πότε, πού, πώς και γιατί αυτός εμφανίζεται. Αυτό δε σημαίνει ότι επιδιώκεται να κατανοηθεί η τρέχουσα αθλητική κοινωνική πραγματικότητα μελετώντας μόνο την ιστορία του αθλητισμού. Η αναφορά στην ιστορικότητα του νεότερου αθλητικού φαινομένου απλώς μας βοηθάει να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε τις μεταβολές των κοινωνικών νοημάτων που του αποδίδονται, μεταβαίνοντας από τη μια χρονική περίοδο στην επόμενη· περνώντας από τη νεωτερικότητα στην μετανεωτερικότητα. Σ' αυτήν την προοπτική, μπορούμε συγχρόνως να κατανοήσουμε ότι, η κοινωνική νοηματοδότηση του αθλητισμού στο πλαίσιο των κοινωνικών εξελίξεων όσο και αν μεταβάλλεται, έχει μια αναπόφευκτη εξάρτηση από παρελθόντα κοινωνικά νοήματα που της αποδόθηκαν (κεφ. 3).

Αυτό γίνεται με σαφήνεια αντιληπτό όταν θέσουμε συγκεκριμένα αθλητικά ερωτήματα στο αναλυτικό πλαίσιο κοινωνιολογικών θεωριών που μας παρέχουν τη δυνατότητα να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε αφενός πώς συγκροτείται το αθλητικό νόημα και αφετέρου πώς μεταβάλλεται η κοινωνική λειτουργία του, η κοινωνική εκμετάλλευση και χρησιμότητά του. Υπό το πρίσμα μιας κοινωνιολογικής θεωρίας, μάς δίνεται η δυνατότητα να δούμε κάποιες αθλητικές πτυχές, κάποιες διαδικασίες, κάποια αθλητικά γεγονότα και φαινόμενα με διαφορετικό τρόπο απ' ό,τι τα βλέπαμε μέχρι τώρα. Μας δίνεται η δυνατότητα ν' αναπτύξουμε μια στοχαστική σχέση με την αθλητική κοινωνική πραγματικότητα. Θέτοντας συγκεκριμένα αθλητικά ζητήματα στο αναλυτικό πεδίο μιας κοινωνιολογικής θεωρίας, μπορούμε,

λόγου χάριν, να κατανοήσουμε και να εξηγήσουμε ποια είναι η θέση του αθλητισμού, ποιο το νόημα του στις προοπτικές της κοινωνίας των επιδόσεων, της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας, της μετανεωτερικής κοινωνίας, της κοινωνίας της πληροφορίας, της καταναλωτικής κοινωνίας, ενδεχομένως της μετα-ανθρώπινης κοινωνίας κ.ά. Ποια είναι τα κοινωνικά σημειώματα του αθλητισμού στην προοπτική κατακερματισμού της κλασικής συμβατικής αντίληψης περί κοινωνίας, στο πλαίσιο της οποίας τα κύρια χαρακτηριστικά δεν είναι πλέον η τάξη και η σταθερότητα αλλά η χαοτική αταξία, η διαφοροποίηση των κοινωνικών μερών, η αλληλεξάρτησή τους και η δυναμική τους αλληλεπίδραση. Ο όρος κοινωνία σήμερα, ιδιαιτέρως με την καταλυτική παρεμβολή της οικονομικής κρίσης, προσλαμβάνεται ως αντιοικονομικός όρος ή παραπέμπει σε αντι-αναπτυξιακούς συνειρμούς. Η κατάρρευση της ιδέας περί κοινωνίας αποτελεί αιχμή του δόρατος της πολιτικής ιδεολογίας του νεοφιλελευθερισμού που συνοδεύεται και με την κατάρρευση του κοινωνικού κράτους. Με την κατάρρευση αυτή ο αθλητισμός παύει να αποτελεί κοινωνικό δικαίωμα, με συνέπεια να επηρεάζονται και τα κοινωνικά νοήματά του. Οι επιταχυνόμενες, μ' έναν φρενήρη ρυθμό, τεράστιες αλλαγές, την περίοδο που ορίζουμε ως μετα-νεωτερικότητα συνοδεύονται με την κατάρρευση της αντίληψης περί κοινωνίας και των κεντρικών πυλώνων συγκρότησής της, όπως κοινωνικές τάξεις, πολιτικές ιδεολογίες, έθνος-κράτος κ.ά. Δεν υπάρχει κοινωνία, υπάρχουν μόνο άτομα δίχως συλλογικές προεκτάσεις. Υπάρχει συνδεσιμότητα η οποία δεν σημαίνει εξ υπαρχής και συλλογικότητα. Σήμερα, υφίσταται μια ανεξέλεγκτη κινητικότητα πληροφοριών χωρίς σαφείς προσανατολισμούς. Η κλασική κοινωνιολογική σκέψη εμφανίζεται ανεπαρκής, ώστε να εξηγήσει αυτές τις μεταβολές. Για να ερμηνεύσουμε την τρέχουσα κοινωνική πραγματικότητα, οδηγούμαστε αναπόφευκτα στη δημιουργία, στην επινόηση νεολογισμών, στη χρήση νέων και, πολλές φορές, δυσνόητων εννοιών. Τις έννοιες και τις θεωρίες όμως τις χρειαζόμαστε επειδή είναι εργαλεία που μας βοηθάνε να κατανοήσουμε, να εξηγήσουμε τον κόσμο γύρω μας αλλά και να δημιουργήσουμε νέα γνώση (κεφ.4, 5).

Οι μέχρι σήμερα κοινωνιολογικές προσεγγίσεις του αθλητισμού στη χώρα μας και στον χώρο μας, χρησιμοποιώντας εύκολους γνωστικά και επιστημολογικά υπερβατικούς διασκελισμούς, παρέμειναν περιγραφικές και επιφανειακές χωρίς προσπάθειες σύζευξης της γενικότερης κοινωνιολογικής σκέψης με τις ιδιαιτερότητες του αθλητικού φαινομένου και χωρίς προσπάθεια αναζήτησης αθλητικών κοινωνιολογικών εξηγήσεων. Σε μια τέτοια προοπτική, δεν είναι δυνατό να κατανοηθεί το τι σημαίνει αθλητικό νόημα ή τι σημαίνει χρήση του αθλητικού νοήματος. Και, κυρίως, πώς σχετίζονται αυτά τα δύο. Τι σημαίνει αυτο-αναπαραγωγή του αθλητικού

νοήματος και τι σημαίνει κοινωνική χρήση αυτού του νοήματος, τι σημαίνει κοινωνική λειτουργία του αθλητισμού. Πώς διαμορφώνονται οι διάφορες εκφάνσεις, τα διάφορα μοντέλα του αθλητισμού. Ποια είναι η θέση του υποκειμένου σε αντιστοιχία με τις αθλητικές δομές. Πώς οι αθλητικές δομές κατ' αναλογία με τα διάφορα αθλητικά μοντέλα περιορίζουν ή όχι την υποκειμενική ελευθερία, την ελεύθερη βούληση. Θεωρούμε σημαντικό να δούμε τον τρόπο που στο αθλητικό κοινωνικό πεδίο παράγεται και αναπαράγεται το αθλητικό νόημα, επειδή τοιουτοτρόπως μπορούμε να κατανοήσουμε ότι ανάλογα με τις ευρύτερες κοινωνικές εξελίξεις, στην ουσία, δεν αλλάζει το αθλητικό νόημα, αλλά μεταβάλλεται η κοινωνική του χρήση· δηλαδή, μεταβάλλεται το κοινωνικό νόημα του αθλητισμού. Στο βιβλίο αυτό κατατίθενται απόψεις σε μιαν άλλη προοπτική που σίγουρα, σε πολλά σημεία, είναι δυσνόητες για κάποιον επιφανειακό μελετητή, εξαιτίας της σύνθετης εκ πρώτης όψεως ορολογίας αλλά και της συνακόλουθης περίπλοκης επιχειρηματολογίας. Ωστόσο, σε πολλά σημεία η ανάγκη για πλήρη εκλαΐκευση δε συνάδει με την ανάγκη για την όσο το δυνατό ακριβέστερη εννοιολογική διατύπωση. Φυσικά, ο στόχος δεν είναι να αναδειχθεί το δυσνόητο του πράγματος σε ακαδημαϊκή αρετή (κεφ. 6)!

Στην έβδομη ενότητα (κεφ. 7) με τη χρήση μακρο- και μικρο-θεωρητικών κοινωνιολογικών μοντέλων επιδιώκεται η κατανόηση της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης στον αθλητισμό και μέσω του αθλητισμού. Στη βάση αυτής της διαδικασίας, μπορεί να εξηγηθεί ο βαθμός συμμετοχής του υποκειμένου αναφορικά με τη διαμόρφωση του αθλητικού κοινωνικού κόσμου, της αθλητικής κοινωνικής πραγματικότητας.

Το πώς συγκροτείται αυτό που κατανοούμε ή αντιλαμβανόμαστε ως αθλητική κοινωνική πραγματικότητα αποτελεί σημαντικό ζήτημα. Θεωρούμε ότι το κλειδί είναι οι παράμετροι αθλητικός χώρος και χρόνος που λογίζονται ως ουσιαστικές συνιστώσες αυτού που προσδιορίζουμε ως αθλητική κοινωνική πραγματικότητα. Θα αναφερθούμε σε πολύ επιλεγμένες αντιλήψεις οι οποίες θα μας βοηθήσουν να συλλάβουμε τον τρόπο που συγκροτείται ο αθλητικός χώρος και χρόνος, που ως μεγέθη μας ενδιαφέρουν στην κοινωνική και πολιτισμική τους διάσταση (κεφ. 8).

Η προσοχή μας στον αθλητισμό στο σύνολο του και ξεχωριστά κατ' άθλημα ή αθλητικό μοντέλο εστιάζεται στο σώμα και στα φυσιο-οργανικά χαρακτηριστικά του, όπως η δύναμη, η ευρωστία, η ικανότητα αντοχής, ταχύτητας, η πλαστικότητα-ευλυγισία, η μορφή, το στυλ κ.λπ. Φυσικά, με την έννοια σώμα στον αθλητισμό αναφερόμαστε πρωταρχικά σ' ένα φυσικό σώμα σε κάτι φυσικό και προϋπάρχον, σε κάτι προ-κοινωνικό. Το ζήτημα ποια νοήματα, ποια σημασιόματα τού αποδίδονται, σε ποιες σημασιολογικές προοπτικές αυτά συγκροτούνται δεν μπορεί να απομονωθεί απ' αυτό το

δεδομένο. Στην αθλητική επιστήμη, ωστόσο, και σύμφωνα, π.χ., με την προπονησιολογία, βιο-μηχανική κ.λπ. το νόημα του σώματος περιορίζεται στο φυσικό σώμα, το οποίο και γίνεται αντιληπτό ως μία οντότητα η οποία οφείλει να μετασχηματίσει τις φυσιολογικές της λειτουργίες, για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι αθλητικοί στόχοι. Συχνά, ωστόσο, αγνοείται από τις συγκεκριμένες επιστήμες το γεγονός ότι το νόημα του σώματος στον αθλητισμό συγκροτείται και οριοθετείται στη βάση επικοινωνιακών στόχων, όπως σε πολλά σημεία αυτού του βιβλίου θα διαπιστώσουμε (κεφ. 9).

Στον αθλητισμό των επιδόσεων, για παράδειγμα, όπου οι διαδράσεις πραγματοποιούνται στην προοπτική διχοτόμησης κατά βιολογικό φύλο, ο αθλητισμός αντανακλά μια κοινωνική περιοχή στην οποία το σώμα συλλαμβάνεται σε μια προ-κοινωνική διάσταση με κάποια πολύ σημαντικά επακόλουθα, όπως θα διαπιστώσουμε στην δέκατη ενότητα. Στο επίπεδο, κυρίως, του αθλητισμού των επιδόσεων σε αντίθεση με πολλές άλλες επί μέρους κοινωνικές περιοχές- κοινωνικά πεδία όχι μόνο δε συναντάμε μια δομική ουδετερότητα όσον αφορά στο βιολογικό φύλο αλλά αντίθετα συναντάμε μια δομική διασφάλιση της βιολογικής διαφοράς. Ο αθλητισμός των επιδόσεων, από την στιγμή που κατηγοριοποιεί τις επικοινωνιακές του πρακτικές και δράσεις σε ανδρικές και γυναικείες, παράγει αντίστοιχα και συγκεκριμένες προσδοκίες και συμπεριφορές κατά φύλο, ενώ αποκλείει άλλες. Επομένως, μπορούν να είναι αυτές διαφορετικές για τον άνδρα και διαφορετικές για τη γυναίκα. Ο δομικός αυτός μηχανισμός διαμόρφωσης εξειδικευμένων κατά φύλο κοινωνικών προσδοκιών σίγουρα, όταν ξεπερνάει τα αθλητικά αγωνιστικά πλαίσια και ανάλογα με την περιστασιακή του εργαλειοποίηση και χρήση, μπορεί ν' αναδειχθεί και ουσιαστικά αναδεικνύεται, όπως σαφέστατα δείχνει η αθλητική πραγματικότητα, σε μηχανισμό παραγωγής κοινωνικής ανισότητας (κεφ. 10).

Σήμερα, ένα από τα κυρίαρχα προβλήματα που έχει ν' αντιμετωπίσει ο αθλητισμός είναι αυτό της φαρμακοδιέγερσης. Τα συνεχώς αυξανόμενα σκάνδαλα εμφανίζουν τον αθλητισμό των επιδόσεων και, κυρίως τον πρωταθλητισμό, ως μια κοινωνική περιοχή, ως ένα κοινωνικό σύστημα εντός του οποίου, ενώ άλλοτε κυριαρχούσαν (φαινομενικά τουλάχιστον) οικουμενικά καθολικά αποδεκτές κοινωνικές και ηθικές αξίες, τώρα συνδέεται με απάτες, βλάβες της υγείας των αθλητών, ακόμα και με αιτίες, πολλές φορές, αιφνίδιων θανάτων. Ωστόσο, η φαρμακοδιέγερση δεν προέκυψε από το πουθενά: προέκυψε από τους συγκεκριμένους εξελικτικούς προσανατολισμούς του αθλητισμού. Το φαινόμενο της χρήσης απαγορευμένων ουσιών αντανακλά, με διδακτικό τρόπο, ότι γενικά ο οργανωμένος αθλητισμός δεν έχει ακόμα καταφέρει να προστατέψει τα μέλη του από τη λογική μας συνεχώς αυξανόμενης μεγιστοποίησης των

επιδόσεων, καθώς επίσης και από τους καταναγκασμούς του εξωτερικού περιβάλλοντος. Ο αθλητισμός των επιδόσεων σύρει το σώμα στις δικές του επικοινωνιακές λογικές, αναγκάζοντάς το να πειθαρχήσει στις ιδιοκανονικότητές του, ειδάλλως, παραμένει άνευ σημασίας. Στον αθλητισμό των επιδόσεων το υποκείμενο-αθλητής και το σώμα του γίνονται αντιληπτά μόνο στο πλαίσιο της αυτο-αναφορικότητάς του, του επικοινωνιακού του κωδικού. Η προοδευτικά αυξανόμενη κοινωνική σημαντικότητα της αθλητικής επίδοσης, ως αποτέλεσμα κυρίως της οικονομικοποίησης της αθλητικής δράσης, έχει οδηγήσει ολοφάνερα τους αθλητές σε συμπτώματα υπερφόρτωσης, με συνέπεια αρκετοί απ' αυτούς να ωθούνται σε επισφαλείς ή και αδιέξοδες καταστάσεις, και να καταναγκάζονται, δομικά στην επιλογή της απόκλισης (κεφ. 11).

Σήμερα πολλά αθλητικά ζητήματα κοινωνικού, πολιτισμικού, οικονομικού, πολιτικού κ.λπ. ενδιαφέροντος έχουν συζητηθεί και συνεχίζουν να διερευνώνται στο πλαίσιο των προοπτικών της διαδικασίας της παγκοσμιοποίησης. Ιδιαίτερος η τεχνολογική πρόοδος -σε όλες τις τις εκφάνσεις- ενίσχυσε και επιτάχυνε τη συνδεσιμότητα μεταξύ των ανθρώπων. Οι δορυφορικές επικοινωνίες, για παράδειγμα, μετά το 1950, επέτρεψαν την ταυτόχρονη μετάδοση σε πολλές χώρες του κόσμου, μεγάλων αθλητικών γεγονότων όπως το Παγκόσμιο Κύπελλο ποδοσφαίρου και οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Γεγονότα που προκάλεσαν τεράστιο εμπορικό ενδιαφέρον πολυεθνικών εταιρειών και έτσι συνδέθηκε ο αθλητισμός με οικονομικά συμφέροντα. Πέραν αυτού, ο αθλητισμός σ' όλα τα επίπεδα έκφρασης και παρουσίας, ειδικά όμως στο επίπεδο των επιδόσεων, σχετίστηκε ήδη από τις πρώτες φάσεις της νεωτερικότητας με πολιτικές απόψεις, με κυβερνητικές δράσεις και αντιλήψεις σχετικά με το έθνος-κράτος. Στη νεωτερική αλλά και μετανεωτερική του διαδρομή εργαλειοποιήθηκε ποικιλότροπα απ' όλες τις πολιτικές ιδεολογίες και τα πολιτικά συστήματα (κεφ. 12,13,14).

Όλα αυτά έχουν ως επακόλουθο τη μεταβολή των αθλητικών αξιών. Σήμερα, είναι γεγονός αναμφισβήτητο ότι η αθλητική δραστηριότητα, κυρίως στο επίπεδο του αθλητισμού των επιδόσεων, προσανατολίζεται σε υλικές αξίες, μάλιστα, πλοηγείται και αποκτά κοινωνικό νόημα και βιωσιμότητα από αυτές. Συνιστά ωστόσο, αυτή η εξέλιξη πρόβλημα ή ηθική απόκλιση; (κεφ. 15) Σ' αυτό το σημείο παρεπιμπτόντως, θα θέλαμε να επιστημόνουμε ότι σημαντικά ηθικά ζητήματα αλλά και σημαντικοί ηθικοί όροι που αναπόφευκτα εμπλέκονται σε μια αθλητική κοινωνιολογική προσέγγιση του αθλητισμού, θα μελετηθούν σε μια ερμηνευτική προοπτική χωρίς να διεισδύσουμε σε μία βαθύτερη ανάλυση, η οποία έχει πραγματοποιηθεί σε παλιότερες προσεγγίσεις αθλητικών κοινωνικών ζητημάτων (Πατσαντάρας 2007: 369-402, 1995, 1996,1997,1997 α, Patsantaras 1998).

Στη δεκάτη έκτη ενότητα εξετάζουμε το φαινόμενο της βίας στο ποδοσφαιρικό γήπεδο (κεφ.16) δίνοντας βαρύτητα όχι στις κοινωνιολογικές θεωρίες<sup>4</sup>, στη βάση των οποίων μπορεί να εξηγηθεί το φαινόμενο της ποδοσφαιρικής βίας εντός του γηπέδου, αλλά σε κάποιους πιο επίκαιρους προβληματισμούς.

Στο παράρτημα του βιβλίου συμπεριελήφθησαν δύο κεφάλαια στην αγγλική γλώσσα, κυρίως, για αγγλόφωνους φοιτητές ή φοιτητές του ευρωπαϊκού προγράμματος Έρασμος. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ζήτημα της αθλητικής βίας και κυρίως της βίας στο ποδοσφαιρικό γήπεδο. Στο δεύτερο, επιδιώκεται η εισαγωγή της κοινωνιολογικής θεώρησης περί κοσμοπολιτισμού στην αθλητική κοινωνιολογική σκέψη. Οφείλεται να επισημανθεί ότι τυχόν επαναλήψεις όρων, γεγονότων και διαδικασιών έχουν το στόχο να δοθεί μια νοηματική αυτοτέλεια στο κάθε κεφάλαιο ξεχωριστά.

Στον επίλογο αυτής της εισαγωγής οφείλουμε να επισημάνουμε ότι οι σχέσεις μεταξύ αθλητισμού και κοινωνίας δεν ορίζονται άπαξ και δια παντός, δεν είναι στατικές, αντιθέτως, είναι, δυναμικές και πολύ-μεταβαλλόμενες. Ο αθλητισμός δεν υφίσταται σε κοινωνικό κενό αλλά σχετίζεται με μια πληθώρα άλλων κοινωνικών χώρων, όπως η πολιτική, η οικονομία, η εκπαίδευση κ.ά. Επίσης, αναπτύσσει σχέσεις αλληλεξάρτησης με άλλες κοινωνικές περιοχές, με άλλα κοινωνικά πεδία που επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό και τους εξελικτικούς του προσανατολισμούς. Τα κοινωνικά νοήματα του αθλητισμού, για παράδειγμα, αλλάζουν ανάλογα με τις πολιτικές, οικονομικές εξελίξεις, με τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις, με την παρέμβαση των ΜΜΕ, με νέες ιδέες και θεωρίες σχετικά με την αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα ή με τη φυλή και την εθνικότητα κ.ο.κ.

Η αθλητική κοινωνιολογική σκέψη δεν μπορεί ν' απομονωθεί από άλλους αθλητικούς επιστημονικούς κλάδους από τη στιγμή που η αθλητική επιστήμη, όπως έχουμε στο παρελθόν υπογραμμίσει, συγκροτείται διεπιστημονικά και, επομένως, οφείλει να εκφράζεται διεπιστημονικά και συνεργατικά. Σε πολλά σημεία, λοιπόν, για την πληρέστερη κατανόηση και εξήγηση αθλητικών κοινωνικών ζητημάτων προσφεύγουμε σε δεδομένα που αντλούμε από το ευρύτερο πεδίο της αθλητικής επιστήμης. Επιδιώκεται, έτσι, να αναδειχθεί επίσης η χρησιμότητα που έχει η κοινωνιολογική σκέψη, ο κοινωνιολογικός στοχασμός για την αθλητική πρακτική. Στις προοπτικές της αθλητικής

<sup>4</sup> Μια περιεκτική προσέγγιση του φαινομένου της βίας στο ποδοσφαιρικό γήπεδο σε αντιστοιχία με συγκεκριμένες κοινωνιολογικές θεωρίες έγινε στο πρόσφατο παρελθόν (2007) από τον συγγραφέα, στο πλαίσιο του προγράμματος του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, με κωδικό ΚΑ. 70/8270/8267.

επιστήμης έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι οι θεωρητικές επιστήμες είναι εγκλωβισμένες σε διανοητικούς και στοχαστικούς σχεδιασμούς και δεν παράγουν άμεσα εφαρμόσιμη γνώση, άμεσα αναλώσιμη γνώση. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι ο στοχασμός στη γνώση παύει να έχει ουσιαστική αξία ως επαγγελματική συνιστώσα. Σε μια αθλητική-κοινωνιολογική προοπτική ο στοχασμός στη γνώση μάς δίνει τη δυνατότητα να δούμε κάτω και πέρα από την επιφάνεια των αθλητικών κοινωνικών γεγονότων, ενώ μας οδηγεί στην ανακάλυψη και στην ερμηνεία των νέων πτυχών της αθλητικής κοινωνικής πραγματικότητας. Η άποψη αυτή έχει πολύ μεγάλη σημασία για την αθλητική κοινωνιολογική έρευνα στο πλαίσιο της οποίας επιδιώκεται στις μέρες μας μια απεμπλοκή από αναγκαιότητες εξηγήσεων, μια απεξάρτηση από την ανάλυση των αθλητικών κοινωνικών ζητημάτων στη βάση αιτίου αιτιατού, μια απομάκρυνση από βαθύτερες διεισδύσεις. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται στην επιφάνεια των αθλητικών πραγμάτων όπου, σύμφωνα με τις τρέχουσες, τις μετανεωτερικές κοινωνιολογικές αντιλήψεις, εδράζεται η μια και μόνη, η μοναδική αθλητική πραγματικότητα. Αυτή η επιφανειακή αθλητική πραγματικότητα έχει, σε μια τέτοια προοπτική, ευμετάβλητο και χαοτικό χαρακτήρα. Ο μονομερής εγκλωβισμός σε μια συμβολικά κατασκευασμένη κοινωνική πραγματικότητα οδήγησε και οδηγεί αναπόφευκτα σε μια πολυφωνία δίχως, όμως, αξιώσεις αντικειμενικής ισχύος. Σήμερα, η επιστημονική έρευνα στο κοινωνικό πεδίο και όχι μόνο είναι, κατά κανόνα, αποτέλεσμα μιας κατασκευής στην οποία εμπλέκονται και συσχετίζονται ετερογενείς, υλικές, νοητικές, φυσικές, κοινωνικές και οικονομικές πραγματικότητες. Η κατανόηση της κατασκευαστικής φύσης του επιστημονικού έργου έρχεται σε αντίθεση με τις συχνά εξιδανικευμένες περιγραφές μιας μεθοδικής, ορθολογικής και αυτόνομης επιστήμης σε σχέση με την κοινωνία. Σε αυτήν την προοπτική, αποδυναμώνεται η αντίληψη πως ό,τι είναι μετρήσιμο είναι και αληθές! (Picketin 1992) Ωστόσο, στο βιβλίο αυτό τίθενται κάποια σημαντικά ερωτήματα όπως: μπορεί να υπάρξει αθλητική κοινωνιολογική ανάλυση και διερεύνηση δίχως αναφορά στον αθλητικό κοινωνικό- πολιτισμικό χρόνο και στην αθλητική δομή; Η περιγραφή αθλητικών γεγονότων με βάση την ατομική εμπειρία και μόνο ταυτίζεται με την παραγωγή καινούργιας γνώσης, εάν δεν ενταχθεί αυτή σε κάποιο θεωρητικό πλαίσιο; Υπάρχει κάτι εξωγενές, κάτι κείμενο πέραν του ατόμου που το καταναγκάζει να λειτουργήσει έτσι όπως λειτουργεί, προκαθορίζει ή επηρεάζει, σε μεγάλο βαθμό, την κοινωνική του ανέλιξη, τη δράση και την επικοινωνιακή του πρακτική ή το υποκείμενο άτομο λειτουργεί εντελώς αυτόνομα στο αθλητικό κοινωνικό πεδίο;

Κατά κανόνα, σε όλα τα επίπεδα της εμπειρικής αθλητικής κοινωνιολογικής έρευνας εμφανίζεται το πρόβλημα μιας μικρο- και μακρο-



θεωρητικής σύζευξης η οποία και καθιστά την έρευνα ή της προσδίδει μεγαλύτερο βαθμό αξιοπιστίας. Θεωρούμε ότι η σύζευξη αυτή αποτελεί και ουσιαστική προϋπόθεση κατανόησης και εξήγησης των αθλητικών κοινωνικών συμβάντων (Πατσαντάρας 2011).

Πέραν αυτών, η αθλητική κοινωνιολογική σκέψη έχει επιπροσθέτως την αποστολή να τεκμηριώσει και να εξηγήσει την κοινωνική σημασία του αθλητισμού, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο τις κοινωνιολογικές θεωρίες. Ταυτόχρονα όμως, έχει ως αποστολή να δημιουργήσει, με τα ερωτήματα που θέτει, τρόπους, προϋποθέσεις και χώρους επιστημολογικής διασύνδεσης των επιμέρους επιστημών που συγκροτούν την αθλητική επιστήμη στο σύνολο της.